

Innst. O. nr. 89

(1999-2000)

Innstilling fra kirke-, utdannings- og forskningskomiteen om lov om endringer i lov 17. juli 1998 nr. 61 om grunnskolen og den vidaregående opplæringa (opplæringslova) m.m.

Ot.prp. nr. 44 (1999-2000)

Til Odelstinget

SAMMENDRAG

I lovproposisjonen følger departementet opp Stortingets behandling av kompetansereformen, jf. Innst. S. nr. 78 (1998-1999) om St.meld. nr. 42 (1997-1998). Lovutkastet er også en oppfølging av meldingen om videregående opplæring, jf. Innst. S. nr. 246 (1998-1999) om St.meld. nr. 32 (1998-1999). Forslagene gjelder opplæringsloven. Det er også gjort enkelte justeringer i privatskoleloven. I tillegg tar departementet i proposisjonen opp godkjenningsordningen for lærebøker, opplæring i punktskrift og adgang til å flytte elever fra nærskolen.

Departementet foreslår lovfestet rett til grunnskoleopplæring for voksne, jf. Stortingets vedtak 19. januar 1999 i forbindelse med kompetansereformen. Vanligvis vil dette gjelde de fem fagene man trenger for å få vitnemål. I særlige tilfeller er det aktuelt med individuell opplæringsplan og tilpasset undervisningsopplegg. Som hovedregel skal en bruke komprimerte løp. All opplæring og alt materiell skal være gratis. Retten til grunnskoleopplæring omfatter voksne som har fått avgjort oppholdsstatus, og følgelig ikke bl.a. asylsøkere. Departementet har ikke tilstrekkelig grunnlag til å kunne berekne de økonomiske konsekvensene av lovfesting. Kartleggingsprosjekt er satt i gang.

I proposisjonen foreslås lovfestet rett for voksne til videregående opplæring. Dette vil gjelde dem som er født før 1978 og som dermed ikke har nytt godt av Reform 94. Opplæringen for voksne skal tilpasses den enkeltes behov og livssituasjon gjennom fleksible læringsformer, bl.a. ved bruk av fjernundervisning. Når voksne først er tatt inn til videregående opplæring, får de lovfestet rett til å fullføre opplæringsløpet. Retten gjelder også opplæringstid ut over tre år når dette er fastsatt i læreplanen.

Når det gjelder kostnadene ved lovfesting, tar departementet som utgangspunkt at elevtallet øker med 5 000, likt fordelt mellom allmennfag, praksiskandidater og yrkesfag. Samlet helårsvirkning vil da utgjøre 247 mill. kroner.

Departementet foreslår å videreføre dagens rett til skyss m.v. for voksne med særlige behov, samt dagens klage- og tilsynsordning. Undervisningspersonell uten formell pedagogisk kompetanse skal kunne tilsettes ut fra tilsvarende realkompetanse. Kommunene og fylkeskommunene skal ha ansvaret for kvaliteten på tilbudet til voksne. Godkjente studieforbund og fjernundervisningsinstitusjoner kan brukes som tilbydere av grunnskoleopplæring og videregående opplæring for voksne.

På bakgrunn av evalueringen av Reform 94, jf. Innst. S. nr. 246 (1998-1999), foreslår departementet å lovfeste en individuell rett til utvidet opplæringstid inntil to år. En sakkyndig vurdering må foreligge om at eleven både trenger og har utbytte av mer opplæring. Rett til inntil fem års opplæring skal også gjelde blinde og svaksynte. Hensikten med å lovfeste retten er å sikre lik praksis fra fylkeskommune til fylkeskommune. I enkelte av disse vil elevtallet kunne stige noe, men departementet regner ikke med vesentlige økonomiske og administrative konsekvenser.

Rett til inntil ett ekstra opplæringsår ved omvalg lovfestes i tråd med Innst. S. nr. 246 (1998-1999). Mulighet til omvalg vil gi elevene en mer fleksibel opplæringsordning og kan stimulere flere til å velge mer utradisjonelt. Uttaksrammen for opplæringsretten er i forslaget utvidet med ett år. Kostnadene anslås til 8 mill. kroner.

Etter lovutkastet innføres rett på visse vilkår til å tegne opplæringskontrakt i fag som har læretid i bedrift, selv om målet ikke er fullt fagbrev. Det gis da kompetanse på lavere nivå («delkompetanse»). Også

voksne, men ikke praksiskandidater, kan tegne slik opplæringskontrakt. Departementet foreslår videre at dagens regler for spesialundervisning, og for individuelt tilpasset opplæring, skal gjøres gjeldende også for lærekandidater. Fylkeskommunens utgifter antas ikke å bli endret som følge av den nye formen for lærekontrakt. Staten vil imidlertid ha økte utgifter i kvalitetssikringstilskudd til bedrifter som tar inn lærekandidater. Departementet finner det vanskelig å fastsette hvor mange og hvor mye dette vil omfatte.

Omfangsforskriften blir opphevet når de nye rettighetene trer i kraft. Behovet er ikke lenger til stede når loven etter forslaget får egne regler om rett til omvalg, rett til opplæring i inntil 5 år etter sakkyndig vurdering og rett til videregående opplæring for voksne.

Departementet fremmer forslag om å oppheve den statlige godkjenningsordningen for lærebøker, jf. NOU 1995:18 og NOU 1999:2. Departementet legger vekt på at det er læreplanen som skal være styrende for undervisningen. Forlagene, forfatterne og fagmiljøene må selv utøve kvalitetskontroll mht. innhold, likestilling og språklig kvalitet. Når det gjelder krl-faget, regner departementet med at det vil være i deres egen interesse å kvalitetssikre lærebøkene gjennom dialog og samarbeid. Departementet går inn for at lærebøker, dvs. trykte læremidler som dekker vesentlige deler av læreplanene i de ulike fagene, skal følge læreboknormalen. I motsatt fall vil de ikke kunne brukes som lærebøker i skolen. Spørsmålet om å sikre den språklige kvaliteten i lærebøkene vil bli fulgt opp i samarbeid med Kulturdepartementet. Hensynet til likestilling anses tilstrekkelig ivaretatt ved at likestillingslovens § 7 pålegger skolene bare å bruke læremidler som bygger på likestilling mellom kjønnene. Læremidler kan bringes inn for Klagenemnda for likestilling. Departementet foreslår ikke noen særlig statlig klageinstans for lærebøker. Statens utdanningskontor vurderer ikke den enkelte lærebok, men om den undervisningen skolen gir, er i samsvar med regelverket.

Departementet foreslår at sterkt svaksynte elever og blinde elever skal ha rett til nødvendig opplæring i punktskrift og opplæring i å bruke nødvendige tekniske hjelpemidler, jf. Innst. O. nr. 70 (1997-1998) og Innst. O. nr. 92 (1998-1999). Elevene skal også ha rett til nødvendig opplæring i å ta seg fram på skolen, til og fra skolen og i hjemmemiljøet. Det blir foreslått å forskriftsfeste et antall tilleggstimmer ut over den alminnelige timerammen i grunnskolen og i videregående opplæring. De årlige merkostnadene er usikre og anslås til ca. 3 mill. kroner.

Departementet foreslår å gjeninnføre ordningen med at man i spesielle tilfeller kan flytte grunnskoleelever fra nærskolen. Forslaget begrunnes med hensynet til de andre elevene når vedvarende og alvorlig mobbing eller annen atferd virker ødeleggende på skole- og læringssituasjonen. Andre tiltak skal være

prøvd ut før det blir gjort vedtak om å flytte eleven. Når det er nødvendig, kan eleven flyttes til en skole utenfor kommunen, men ikke om eleven må flytte ut av hjemmet eller at skoleskyssen blir uforsvarlig lang.

I privatskoleloven innføres kravet om politiattest og eventuelt yrkesforbud som ved tilsetting i grunnskolen for øvrig. Videre gjeninnføres statlig klageinstans på enkeltvedtak om spesialundervisning. Enkelte utilsiktede virkninger av opplæringsloven på privatskoleloven er også rettet.

Departementet tar sikte på å iverksette de fleste endringsforslagene med virkning fra skoleåret 2000/2001 og retten til grunnskoleopplæring for voksne fra høsten 2002.

KOMITEENS MERKNADER

Komiteen viser til at Regjeringens forslag om endringer i opplæringsloven er en oppfølging av Stortingets behandling av kompetansereformen og evalueringen av videregående opplæring, og vedtak knyttet til opplæring i punktskrift. Også vurderingen av godkjenningsordningen for lærebøker er en oppfølging av Stortingets ønske. Komiteen har videre merket seg at Regjeringen fremmer enkelte andre forslag i opplæringsloven, og har gjort noen justeringer i privatskoleloven.

Komiteen er enig i at det tas inn et eget kapittel i loven om opplæring spesielt organisert for voksne.

Komiteen merker seg at departementet foreslår å lovfeste retten for voksne til grunnskoleopplæring. Dette er oppfølging av vedtak fra 19. januar 1999, og komiteen er enig i forslaget.

Komiteen merker seg videre at departementet foreslår å gi voksne rett til videregående opplæring. Dette ble varslet i St.prp. nr. 1 (1999-2000) og støttet av et flertall i Budsjett-innst. S. nr. 12 (1999-2000).

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, er enig i en slik lovfesting. Flertallet merker seg at denne retten gjelder de som er født før 1978 og som dermed ikke har rettigheter under Reform 94. Flertallet er videre enig i at når voksne først er tatt inn i videregående opplæring, skal de ha lovfestet rett til å fullføre et treårig opplæringsløp.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet viser til sine merknader i Innst. S. nr. 78 (1998-1999) og vil igjen presisere at en lovfestet rettighet for voksne til videregående opplæring slik den er formulert vil komme til å redusere kvalitet, omfang og reell valgmulighet for yngre rettighetslever. En slik forringelse av tilbudet til rettighetslever fra 16 til 19 år støttes ikke av Fremskrittspartiet selv om retten nå er begrenset til voksne født før 1978.

Komiteens medlemmer fra Høyre minner om at Høyre i innstillingen om kompetansereformen (Innst. S. nr. 78 (1998-1999)) reservert seg mot tanken om å innføre en individuell rett til videregående opplæring for voksne. Høyre påpekte at det ikke ville være forsvarlig å vedta en slik rett uten at man hadde noen oversikt over hvilke økonomiske eller kapasitetsmessige problemer en slik utvidelse av den lovfestede retten ville medføre i praksis. Disse medlemmer konstaterer at spørsmålet om å innføre en individuell rett til videregående opplæring for voksne nå er utredet, selv om det fortsatt hefter adskillig usikkerhet ved de beregninger som er foretatt. Disse medlemmer kan akseptere de forutsetninger vedr. anslag og merutgifter som er trukket opp i foreliggende innstilling, og vil derfor nå stemme for forslaget om å gi voksne lovfestet rett til videregående opplæring.

Komiteen la i sin behandling av evalueringen av Reform 94, jf. Innst. S. nr. 246 (1998-1999), vekt på å gjøre uttaket av rett til videregående opplæring mer fleksibelt. Komiteen merker seg at departementet nå følger opp dette med endringer i opplæringsloven. Komiteen er enig i å gi elever i videregående opplæring rett til utvidet uttaksramme med ett år og rett til omvalg på samme nivå. Videre er komiteen enig i å lovfeste en individuell rett til utvidet opplæringstid i inntil to år.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, har merket seg at det må foreligge en sakkyndig vurdering om at eleven både trenger og har utbytte av mer opplæring.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet vil påpeke at i de tilfeller hvor det kan reises åpenbar tvil om elevens forutsetninger for å nyttiggjøre seg opplæringen i henhold til de vedtatte mål, bør eleven ivaretas ved at dette stadfestes så tidlig i opplæringsløpet som mulig. Etter dette følger det at disse medlemmer ikke ser det som hensiktsmessig at en eller flere elever må vurderes på ny ved opplæring i den videregående skole.

Komiteen har også merket seg at departementet vil innføre en rett på visse vilkår til å tegne opplæringskontrakt i fag som har læretid i bedrift, selv om målet ikke er fullt fagbrev.

I disse tilfeller gis kompetanse på lavere nivå. Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, er enig i dette. For øvrig har flertallet merket seg at opplæringskontraktene i stor grad behandles på samme måte som lærekontrakter.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet ser det som viktig at det kommer tydelig frem i en kontrakt om opplæring hvorvidt opplæringen gjelder hele eller deler av fagkretsen som fører til fagbrev.

Disse medlemmer er ikke enig i at det er formålstjenlig å bytte ut begrepet «delkompetanse» med «kompetanse på et lavere nivå», dette fordi den nye betegnelsen vil fremstå som egnet til misforståelser. «Delkompetanse» er fullverdig kompetanse av en ikke fullstendig fagkrets, det være seg kun enkelte fag eller deler av disse fagene. Denne tilegnede kompetansen kan ikke uten videre anses som å være av dårligere kvalitet eller være på et lavere nivå. En fullverdig kompetanse på et bestemt avgrenset område av en total, betegnes best som «delkompetanse».

Disse medlemmer går derfor imot endringen i § 3-3 første ledd.

Komiteen har merket seg at departementet anslår at antallet voksne elever i videregående opplæring vil øke med 5 000 etter innføringen av lovfestet rett for voksne. Videre har komiteen merket seg at departementet anslår kostnaden ved denne lovfestingen til 247 mill. kroner.

Komiteen vil peke på at disse anslagene er beheftet med usikkerhet både når det gjelder antall voksne og totalkostnadene. Komiteen vil i denne forbindelse vise til St.prp. nr. 61 (1999-2000) der Regjeringen foreslår å bevilge 40 mill. kroner til å fullfinansiere merkostnaden for fylkeskommunene for 2000. Komiteen har videre merket seg at Regjeringen vil komme tilbake til finansieringen av merkostnader for 2001 i statsbudsjettet for 2001. På bakgrunn av den usikkerhet det er knyttet til anslagene, ber komiteen om at Regjeringen følger utviklingen nøye og legger fram oversikter knyttet til de årlige budsjetter.

Komiteen fremmer følgende forslag til vedtak:

«Stortinget ber Regjeringen legge til grunn at staten skal fullfinansiere merkostnadene for fylkeskommunene knyttet til voksnes rett til videregående opplæring.»

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet merker seg at det er ønskelig med særregler for organiseringen av opplæringen til voksne. Det går likevel ikke klart frem hvilken prioritet unge med garanti skal få i en konkurransesituasjon med de voksne som ønsker videregående opplæring. Spesielt viktig er dette ved linjer der det er få plasser. En slik usikkerhet vil ikke være en fordel for unge som skal stake ut et utdanningsløp for fremtiden. Disse medlemmer forutsetter at de elever som omfattes av opplæringsloven § 3-1, fortsatt gis prioritet ved oversøkning til elevplasser. For øvrig har disse

se medlemmer merket seg den forutsatte, men ikke hjemlede, avgrensningen Regjeringen har gjort når den anslår et tak på 5 000 voksne på ordinær vide-regående opplæring.

Komiteen merker seg at betegnelsen lærekan-didat skal brukes om kandidater som planlegger et opplæringsløp som ikke sikter mot fagbrev. Komiteen mener departementet i for stor grad definerer opplæringsplanene i forhold til læreplanene. For lære-kandidater som skal bygge videre fram til fagbrev, er dette viktig. For andre lære-kandidater skal opplæringen gi en sluttkompetanse som gir grunnlag for varig arbeid. Komiteen mener at utvalget av læreplanmål skal sammensettes slik at de utgjør en helhetlig slutt-kompetanse i forhold til arbeidslivets behov.

Komiteen mener at fylkeskommunen skal være ansvarlig for at det utarbeides plan for lærekan-didaten. Planene skal beskrive kompetansen som er slutt-mål for opplæringen. Utvalget av læreplanmål skal gi en kompetanse som gir grunnlag for yrkesut-øvelse. Den beskrevne og definerte kompetansen sammensatt blant annet av ulike læreplanmål, skal danne grunnlaget for kompetanseprøven.

Komiteen vil understreke at i de tilfeller en læ-rekandidat har rett til spesialundervisning, skal kom-petansebeskrivelsen/utvalget av læreplanmål være en sentral del av den individuelle opplæringsplanen.

Komiteens medlemmer fra Frem-skrittspartiet ser det som avgjørende for et godt resultat at utarbeidelsen av læreplanmål foretas i et samarbeid mellom den enkelte elev, opplæringsstedet og fylkeskommunen.

Punktskrift og tegnspråk (§ 3-1)

Komiteens flertall, alle unntatt medlemme-ne fra Fremskrittspartiet, viser til behandlingen av Innst. O. nr. 70 (1997-1998) og Innst. O. nr. 92 (1998-1999) da Stortinget ba Regjeringen vurdere en rett for sterkt svaksynte elever og blinde elever til opplæring i punktskrift og opplæring i å bruke nødvendige hjel-pemidler.

Komiteens medlemmer fra Frem-skrittspartiet har merket seg Regjeringens tilnær-ming til Stortingets vedtak, jf. i Innst. O. nr. 92 (1998-1999). Vedtaket lød:

«Stortinget ber Regjeringen legge frem en mel-ding basert på en vurdering av organiseringen og øko-nomien forbundet med en rettighetsfestet adgang til opplæring i punktskrift for svaksynte og blinde som tillegg til ordinær undervisning for blinde og svaksyn-te. Opplæringen skal foregå enten i punktskriftmiljø, eller integrert i den ordinære skole etter elevens eget ønske.»

Disse medlemmer er betenkt over Regjerin-gens behandling av det refererte vedtaket. Det er ikke tatt hensyn til den valgfrihet som er bygget inn i ved-taket. En økonomisk vurdering er ikke fremlagt i for-bindelse med behandlingen av vedtaket i Ot.prp. nr. 44 (1999-2000). Disse medlemmer vil videre rette Stortingets oppmerksomhet mot at vedtaket i ut-gangspunktet ikke inneholdt ressursbegrensninger. Disse begrensninger er nå innført, uten at det er syn-liggjort at disse barnas og ungdommers foreldre/fore-satte eller organisasjoner er hørt og har fått anledning til å gi sine faglige kommentarer. Det er videre klart at det etter Stortingets vedtak skal være valgfritt for den enkelte bruker hvilke tilbud som vil benyttes.

Komiteen er enig i at retten til opplæring i punktskrift nå lovfestes.

Komiteen mener loven i tillegg må tydeliggjøre at elever som har rett til tegnspråkopplæring etter § 3-9, også har rett til inntil 2 år ekstra opplæring.

Komiteen foreslår på denne bakgrunn en pre-sisering av § 3-1 femte ledd tredje punktum:

«Retten gjeld også for elever som har rett til opp-læring i og på teiknspråk etter § 3-9 eller rett til opp-læring i punktskrift etter § 3-10.»

Hva angår blinde og svaksyntes rettigheter til opplæring på punktskrift med mer, er komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet av den oppfatning at når disse elevene kommer til videregående opplæring, må en forvente at utredningene som er foretatt i grunnskolen er av en så vidt høy faglig kvalitet at de kan danne basis for nødvendig bistand. En slik modell forutsetter at nødvendig lærematriell finnes til bruk for elevene ved skolestart.

Disse medlemmer fremmer på bakgrunn av ovenstående følgende forslag:

«§ 3-1 sjettede ledd andre punktum skal lyde:

Fylkeskommunen kan krevje sakkunnig vurde-ring dersom slik vurdering ikkje er gjort tidlegare og særlege forhold tilseier det.»

Grunnskoleopplæring etter sykdom og skade (§§ 4A-1 og 4A-2)

Komiteen viser til at Regjeringen foreslår å oppheve § 5-2 og at bestemmelsene i denne paragraf er innarbeidet og dekket i §§ 4A-1 og 4A-2. Komiteen vil presisere at retten også omfatter voksne som på grunn av sykdom eller skade har behov for fornyet grunnskoleopplæring. Komiteen viser i den forbin-delse til begrunnelsen i NOU 1995:18 Ny lovgivning om opplæring, som foreslo en synliggjøring, og til at dette ble fulgt opp i Ot.prp. nr. 46 (1997-1998) og Innst. O. nr. 70 (1998-1999).

Andre tilbydere (§ 4A-4)

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmet fra Sosialistisk Venstreparti, viser til behandlingen av kompetansereformen da det var bred enighet om at oppdragsgiverne selv skal avgjøre hvilken tilbyder de vil bruke til å utføre opplæringstjenestene. Flertallet mener kommunene og fylkeskommunene selv må kunne velge tilbydere for å kunne realisere sin plikt til å gi tilbud til voksne. Flertallet peker på at det er kommunen og fylkeskommunen som har ansvaret for kvaliteten på tilbudet.

Flertallet har merket seg at departementet i sitt høringsutkast foreslo å utvide muligheten til å oppfylle plikten til å gi opplæring til voksne ved å benytte seg både av studieforbund, fjernundervisningsinstitusjoner og andre tilbydere. Flertallet vil peke på at det i høringsrunden har kommet få innvendinger mot dette.

Flertallet mener derfor at kommuner og fylkeskommuner også bør kunne bruke andre tilbydere av grunnskoleopplæring og videregående opplæring for å oppfylle pliktene, herunder statlige tilbydere. Flertallet foreslår å endre § 4A-4 andre ledd i tråd med dette:

«Kommunen og fylkeskommunen kan nytte studieforbund, fjernundervisningsinstitusjoner og andre som gir tilbud om grunnskoleopplæring og videregående opplæring for å oppfylle plikten til å gi opplæring til voksne.»

Komiteens medlemmer fra Framskrittspartiet vil påpeke at kommuner og fylkeskommuner ikke ukritisk bør utvide sitt eget tilbud med tanke på voksne brukere, all den tid fleksibiliteten vil være vanskelig å ivareta innenfor de ordinære regler.

Disse medlemmer ser det som viktig å påpeke at hjemmelen for fjernundervisning for voksne på ingen måte innskrenker retten for ungdom mellom 16 og 19 år til å benytte seg av tilsvarende tilbud istedenfor skolebasert eller bedriftsbasert opplæring dersom brukeren selv ønsker det.

Videre mener disse medlemmer at et tilbud om fjernundervisning ikke fritar for plikten etter kap. 5 om spesialundervisning.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti mener at om retten til grunnskole eller videregående opplæring for voksne skal bli reell, må det utvikles ulike tilbud. Noen voksne er i en livs- og arbeidssituasjon som gjør det mulig å følge et ordinært kurs ved en skole. Andre vil ønske komprimerte løp der en kan gjennomføre utdanningen på kortere tid. Atter andre vil ønske å ta enkeltkurs og fag for å bygge opp en fullstendig kompetanse. Dette medlem mener at fjernundervisning, både ved bruk av

gammel og ny teknologi, i samspill med arbeidsplassen og utdanningsinstitusjoner vil kunne utvikle attraktive opplæringstilbud. Dette medlem ser det som sannsynlig at arbeidsplassen vil bli en viktig opplæringsarena også for dem som ønsker å fullføre grunnskolen eller videregående opplæring.

Dette medlem vil understreke at ordningen med godkjenning av realkompetanse må være på plass samtidig med at retten lovfestes. Forsøksarbeidet med å utvikle modeller for godkjenning må fortsette sjøl om ordningen blir etablert. Mange voksne har en erfaring og kompetanse som de må få vurdert i forhold til læreplanene i de ulike fag. Dette medlem antar at for mange vil det føre til at hele eller deler av et fag er dekket opp. I disse tilfellene skal den voksne ha rett til opplæring i moduler eller enkeltfag som mangler for å få en samlet kompetanse.

Dette medlem vil med denne begrunnelse stemme imot utkastet til lovtekst under § 4A-4 andre ledd, slik at dette leddet bortfaller i loven.

Elevstatus (§ 4A-4)

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Venstre, er enig i at departementet får hjemmel til å lage forskrift om retten, blant annet om inntak, vurdering, dokumentasjon m.m. Flertallet har merket seg at departementet i arbeidet med forskriften vil vurdere spørsmålet om elevstatus og standpunkt-karakter for voksne som får videregående opplæring i regi av studieforbund eller som fjernundervisning. Flertallet vil i denne forbindelse vise til Budsjett-innst. S. nr. 12 (1999-2000) hvor flertallet mente at «kursdeltakere som gjennomfører et fastlagt opplegg bør kunne få standpunkt-karakter av faglærer og gå opp til eksamen på samme måte som ordinære elever med elevstatus. Flertallet ber departementet vurdere å endre reglene slik at dette lar seg gjennomføre.»

Flertallet ber departementet fastsette regler i henhold til dette.

Flertallet vil presisere at en slik ordning ikke må erstatte muligheten til å gå opp til eksamen som privatist, men være en alternativ ordning.

Komiteens medlemmer fra Framskrittspartiet har merket seg at spørsmålet om elevstatus og standpunkt-karakterer for voksne som får videregående opplæring i regi av studieforbund eller annen privat opplæringsinstitusjon, vil bli vurdert i tilknytning til utarbeidelsen av forskrifter. Disse medlemmer ser det som naturlig at kursdeltakere som gjennomfører et fastsatt opplegg med besvarelser av oppgaver som er vurdert og kommentert av faglærere, bør kunne få standpunkt-karakterer i tillegg til eksamens-karakterer. Etter disse medlemmers oppfatning vil en slik tilnærming, så langt det er mulig, si-

kre en objektiv vurdering av elevenes kompetanse samtidig som det gir et reelt grunnlag for å vurdere opplæringstilbydernes kvalitet.

Komiteens medlemmer fra Høyre har merket seg at spørsmålet om elevstatus og standpunkt karakterer for voksne som får videregående opplæring i regi av studieforbund eller annen privat opplæringsinstitusjon, vil bli vurdert i tilknytning til utarbeidelsen av forskrifter. Disse medlemmer vil reservere seg mot at studieforbund og andre private opplæringsinstitusjoner skal kunne sette standpunkt karakterer og la elevene gå opp til eksamen på samme måte som ordinære elever med elevstatus. Det er også grunn til å se disse spørsmål i sammenheng med den åpning proposisjonen gir for at man kan benytte kurslærere uten godkjent kompetanse. Etter disse medlemmers mening er det viktig å sikre en objektiv vurdering av elevenes kompetanse og en kvalitetssikring av de forskjellige opplæringstilbud for voksne. Disse medlemmer mener at dette best skjer ved at man fortsatt bruker den etablerte privatistordningen.

Kompetansekrav for undervisningspersonell (§ 4A-5)

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmet fra Sosialistisk Venstreparti, har merket seg at forslaget til lovbestemmelse gir hjemmel for forskrift som gir nærmere bestemmelser om krav til kompetanse for undervisningspersonell. Flertallet er enig i at også personer uten formell pedagogisk kompetanse, men med tilsvarende realkompetanse, kan tilsettes som lærer. Personer med lang erfaring i undervisning av voksne er viktige ressurspersoner i voksenopplæringen.

Flertallet vil likevel peke på at tilbydere som får anledning til å gi standpunkt karakterer eller annen form for formell kompetanse, må ha lærere med godkjent kompetanse.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti viser til at det foreslås å fravike lovens krav om godkjent pedagogisk kompetanse for lærere som skal undervise i kurs som er særskilt tilrettelagt for voksne. Dette medlem minner om at det skal være ulike veier fram til godkjent kompetanse. Realkompetanse kan erstatte formell utdanning og inngå som del av en godkjent utdanning. Dette medlem mener det er uheldig om kravet til kompetanse for å drive opplæring for voksne svekkes i forhold til de generelle utdanningskrav. Dette medlem mener det er viktig å understreke at realkompetanse kan erstatte manglende formell kompetanse, men at den skal dokumenteres og vurderes i forhold til de generelle utdanningskrav. Dette medlem går derfor imot andre punktum i første leddet i ny § 4A-5.

Vold og trusler om vold i skolen

Vold og trusler om vold mot både ansatte i skolen og elever er i deler av landet et stigende problem. Vold og trusler om vold mot ansatte kan anmeldes av skoleetaten eller ledelsen ved skolen. Komiteen vil be om at departementet tar initiativ til at skoleledelsen eller skoleadministrasjonen også kan anmelde vold og trusler om vold mot elever.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet har over tid merket seg de spesielle forhold som er registrert i skolen. Disse medlemmer tenker spesielt på den sterke økningen av vold, kriminalitet, mobbing og uro. Det virker merkelig etter disse medlemmers mening at fokus i forbindelse med gjenger, vold, kriminalitet og uro rettes mot elevene, og kun unntaksvis mot den sosiale ramme som danner grunnlag for utviklingen. Hensynet til disse familier og skolens behov for troverdighet tilsier et bredere perspektiv på hva som skjer i skolen. Det er derfor på sin plass for disse medlemmer å vise til at problemer oppstår både mellom elever og mellom elever og lærere, samt at også lærere i stadig større omfang mobber barn og unge. I denne sammenhengen er det viktig å merke seg at familiene opplever seg mistenkeliggjort i sine oppfatninger om egne barns behov og utvikling. Dette fører etter disse medlemmers oppfatning til en forsterkning av den vonde sirkel som preger barns oppvekstmiljø og utvikling i dag. I dette bilde er det viktig å være klar over at lærere via en god og omfattende utdanning kan ivareta barn og unge på en profesjonell måte.

Etter nøye overveielse vil disse medlemmer igjen understreke behovet for at det blir samsvar mellom lover og regler og den praktiske gjennomføring av skoledagen for barn og unge. Dette betyr at det må innføres klare retningslinjer for skolens håndtering av uakseptabel oppførsel og en glidende utvikling av vold fordi irttesettelse og advarsel ikke medfører videre reaksjoner ved klare brudd på skolens eget ordensreglement. Disse medlemmer vil kort beskrive hva som kan være uakseptabel oppførsel: Skulk, krenkende utsagn, bråk, løgn, passivitet når andre utsettes for krenkende eller voldelig oppførsel, hærverk, kriminalitet og våpenbruk på skolens område. I tillegg skal elevene møte forberedt til timen.

Disse medlemmer vil påpeke at det i eksisterende lovgivning gis rett for skolen til å anmelde vold og trusler om vold overfor både ansatte og elever. Denne muligheten bør i vesentlig større grad benyttes.

Disse medlemmer vil vise til at det er allmenn aksept for at læreren er elevens viktigste ressurs på skolen. Ingen annen faktor i læringsmiljøet er tilnærmet så viktig for skolens kvalitet som den kompetente lærer. Av denne grunn finner disse medlemmer det bekymringsfullt når skolen tydelig viser at lærerutdanningen er mangelfull på flere felt. Disse

manglene blir tydeliggjort gjennom at et politisk flertall legger vekt på at elevene skal få stadig mer av sine behov dekket innenfor en vanlig klasse. Dette synliggjør at altfor mange lærere har stadig mindre av den totale kunnskapen som skal til for å dekke disse behovene hos en mangeartet elevgruppe. Variasjonene er etter disse medlemmers oppfatning ikke entydige, men det synes å være et felles problem for mange lærere å sette grenser for uønsket oppførsel fra elever og en manglende evne til å stoppe tilløp til uro og bråk i klassen. Disse medlemmer vil vise til en artikkel av Tore Brøyn i Spesialpedagogikk 5/00 hvor det hevdes at «Nyutdannede lærere er så å si helt blanke i forhold til fagkunnskap om elever med spesielle behov. Dette fører til at disse elevene ikke får en likeverdig opplæring». Dette svekker foreldrenes mulighet til å sikre sine barns rettigheter og oppfylle plikten om å ta imot tilbud om opplæring etter loven. Dette kritikkverdige forholdet forsterkes ytterligere ved fravær av kvalitetsvurderinger og valgmuligheter.

Det må på bakgrunn av denne kunnskap, etter disse medlemmers syn, innarbeides en felles forståelse for ro og orden, ansvar, plikter og rettigheter som gir alle et godt arbeidsmiljø, sikring av høy faglig kvalitet og bedre muligheter til mestring.

Den ønskede kompetanse og den felles forståelse synes etter disse medlemmers oppfatning å være mangelfull i skolen. Det nye kompetansebegrepet må derfor innarbeides i lærerutdanningen slik at fremtidens lærere er bedre rustet til sitt arbeid. I tillegg bør det utarbeides kurs av lengre varighet, basert på kvalitative kunnskapsmål om konflikthåndtering, varierende metodikk og respekt for menneskets egenverdi. Kurs av denne type gis som vekttall-enhet for etter- og videreutdanning til alle som arbeider i skolen.

Disse medlemmer vil fremme forslag om dette:

«Stortinget ber Regjeringen legge frem en melding om endringer i lærerutdanningen. Endringene skal omhandle kunnskap om å forebygge uro ved bruk av forskjellige metoder ut fra det enkelte barns egenart. Det skal også utarbeides metodekunnskap om å lese uenigheter som fører til bruk av voldelige metoder i skolen.

Det forutsettes at de nye fagdimensjoner er av en slik beskaffenhet at de ved enkle midler kan evalueres og endres dersom evalueringen åpenbarer svakheter i forhold til legitimitet basert på etikk og troverdighet.»

Flytting av elever fra nærskolen (§ 8-1)

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmet fra Sosialistisk Venstreparti, merker seg forslaget om i spesielle tilfeller å flytte grunnskoleelever fra nærskolen. Flertallet viser til at en elevs atferd kan gå ut over læringssituasjonen for de andre elevene i klassen. Dette gjelder for eksempel ved mobbing. Flertallet er enig i at en elev i helt spesielle unntakstil-

feller og når hensynet til de andre elevene tilsier det, kan flyttes til en annen skole. I slike situasjoner er det ikke forsvarlig å gi eleven opplæringstilbud på nærskolen. Flertallet legger vekt på at dette tiltaket først iverksettes etter at andre tiltak er prøvd ut.

Flertallet mener en slik endring av loven ikke skal svekke funksjonshemmede elevers rett til et fullverdig skoletilbud ved nærskolen.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet støtter det fremlagte forslag til endring av § 8-1. Disse medlemmer finner det likevel nødvendig å presisere at på grunn av manglende kapasitet i behandlingstilbudet for brukere av barne- og ungdomspsykiatriske tjenester, er disse medlemmer betenkte dersom denne muligheten til å flytte elever blir benyttet som siste utvei fordi adekvat behandlingstilbud ikke gis.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti merker seg at det foreslås en ny lov hjemmel i § 8-1 som åpner for at elever kan vises bort fra nærskolen når elevene har en adferd som i alvorlig grad går ut over læringsmiljøet for andre elever i klassen. Dette medlem mener dette vil uthule retten til å gå ved nærskolen. Dette medlem erkjenner at det kan være situasjoner der en elev har en adferd som er ødeleggende for læringsmiljøet. I de fleste tilfeller vil skolen sammen med eleven og foreldrene finne fram til en praktisk løsning som kan aksepteres. Dette medlem mener derfor at problemets omfang ikke rettferdiggjør en endring som kan åpne for misbruk. Utagerende adferd kan ofte være en reaksjon på et miljø og et opplæringstilbud som ikke er tilpasset eleven. En rett til å fjerne eleven legger derfor ansvaret over på eleven alene uten at skolen tvinges til å vurdere sitt eget læringsmiljø. Dette medlem mener derfor at dersom eleven og foreldrene motsetter seg flytting til andre miljøer, er det skolens ansvar å legge til rette andre opplegg uten tvangsflytting. Dette medlem går derfor imot å endre loven på dette punktet.

Godkjenningsordningen for lærebøker

Komiteen viser til vedtak i forbindelse med behandlingen av Budsjett-innst. S. nr. 12 (1998-1999), da Stortinget ba Regjeringen vurdere forslag om å oppheve den statlige godkjenningsordningen for lærebøker. Komiteen vil peke på at læreboka tradisjonelt har en sterkt styrende funksjon i opplæringen. I læreplanen understrekes det at det er skolens og lærerens ansvar å legge opp undervisningen slik at målene nås. Videre oppmuntres det til å bruke flere lærestoffkilder. Komiteen mener det på denne bakgrunn vil styrke opplæringen å oppheve godkjenningsordningen for lærebøker og i stedet stimulere til aktiv lærebokkritikk. Komiteen legger vekt på at forlagene,

forfatterne og fagmiljøene selv vil utøve kvalitetskontroll mht. innhold, likestilling og språklig kvalitet.

Komiteen viser til at godkjenningssplikten for ordlister til skolebruk også bortfaller dersom § 9-4 første ledd opphører. Komiteen mener dette er språkpolitisk uheldig fordi Norsk språkråd, som i dag har godkjenningssmyndighet i henhold til forskrift, kontrollerer at oppføringene i ordlistene er korrekte og i samsvar med den offisielle normen. Bortfall av godkjenningssplikten for ordlister i skolebruk kan skape forvirring om hva som er tillatt norm. På denne bakgrunn vil komiteen foreslå at godkjenningssplikten for ordlister til skolebruk videreføres i § 9-4.

Komiteen fremmer forslag om at § 9-4 nytt fjerde ledd skal lyde:

«Ordlister til skolebruk skal godkjennast av Norsk språkråd.»

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Venstre, er enig i at lærebøker, dvs. trykte læremidler som dekker vesentlige deler av læreplanen i de ulike fagene, skal følge læreboknormalen.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet viser til at lærebøker og ordlister må holde en faglig høy kvalitet. Med kvalitet menes både faglig innhold og den språkdrakt som øker elevens tilgjengelighet til innholdet i formuleringene. På bakgrunn av de åpenbare feil som er avdekket de siste årene, er disse medlemmer usikre på om den gjeldende godkjenning har hatt en kvalitativ forankring.

Komiteens medlemmer fra Høyre vil reservere seg mot forestillingen om at bruk av læreboknormalen i seg selv betyr «at den språklege kvaliteten i lærebøkene blir tilstrekkeleg sikra». Språklig kvalitet avhenger åpenbart av langt flere faktorer enn rettskrivningen. Disse medlemmer konstaterer at læreboknormalen fortsatt eksisterer, men håper at man snarest mulig kommer frem til en situasjon der lærebokforfattere fritt kan benytte alle former innenfor den godkjente nynorsk- eller bokmålsrettskrivning.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Venstre, mener at spørsmålet om nynorskversjoner av administrativ programvare er en avgjørende faktor i arbeidet for likestilling mellom nynorsk og bokmål, og en forutsetning for at nynorsk- og bokmåselever skal ha samme vilkår i skolen. Flertallet ber derfor departementet legge fram en tidsplan

for arbeidet med å oppheve det foreløpige unntaket fra parallellutgaveregelen.

Når det gjelder andre læremidler som dekker vesentlige deler av læreplanen, vil flertallet som prinsipp gå inn for at disse må omfatte begge målformer. Flertallet ber om at de praktiske sidene ved dette blir gjennomgått så raskt som mulig og lagt fram for Stortinget.

Målformer i grunnskolen

Komiteen sitt fleirtal, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Venstre, viser til at røysterettsreglane ved val av opplæringsmål blei endra med vedtak frå 1999. Endringa gjekk ut på at det berre var foreldre til elevar ved den skulen dette vedkom som skulle ha røysterett.

Fleirtalet er gjennom Noregs Mållag gjort kjent med at det sidan 1. august 1999 har kome krav om røysting på 16 skular som til no har hatt nynorsk som skulemål. Det er grunn til å tru at lovendringa er årsaka til at så mange krav har kome. Fleire av desse skulane er no i ferd med å endre skulespråket sitt til bokmål.

Fleirtalet er av den meining at opplæringsmålet ved ein skule er ein del av kulturen i eit lokalsamfunn og såleis ein del av lokaldemokratiet. Det er avgjerande viktig for så vel språkutviklinga som utviklinga generelt i lokalsamfunnet. På denne bakgrunnen meiner fleirtalet at det er rett å gå attende til allmenn røysterett i val av opplæringsmål og gjer framlegg om ny lovtekst i § 2-5 siste lekk:

«I samband med skifte av hovudmål eller når eit fleirtal i kommunestyret eller minst ¼ av dei røysteføre krev det, skal det haldast rådgivande røysting. Røysterett har alle som bur i det området i kommunen som soknar til skolen, jf. § 8-1, og som har røysterett etter vallova av 1. mars 1985 nr. 3 § 11. Røysterett i høve til skriftleg opplæring har dessutan foreldre/forsytar til barn på barnesteget ved skolen, utan omsyn til bustad eller statsborgarskap. Departementet kan gi nærmare forskrifter.»

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet stiller seg undrende til at reglene om stemmeretten ved valg av målform igjen ønskes endret fra Arbeiderpartiets side. I den utstrekning en ønsker vel overveide løsninger og stabilitet for skolen, må det ikke bli slik at reglene stadig endres. Disse medlemmer ser det som ønskelig med sterkt brukerdemokrati i statsskolen. Følelsen av tilhørighet og ansvar henger også sammen med muligheten til å påvirke og forme sin egen situasjon. Det å redusere brukernes mulighet til å avgjøre den målform de selv skal forholde seg til fra skolens side, er uheldig. Ord-

språket om at «den som har skoen på, vet best hvor skoen trykker», er ikke mindre aktuell i denne sammenhengen enn andre.

Det er heller ikke avklart hvem som ved «allmenn kretsmessig stemmerett» skal være stemmeberettiget i tilfeller der en har flytende kretsgrense, eller der en har et bestemt utjevningsområde mellom to eller flere skoler. Dette spørsmålet vil i enkelte tilfeller kunne få avgjørende betydning.

Disse medlemmer er for øvrig usikker på argumentasjonen om målformens store betydning for lokalsamfunn er reell. Argumentasjonen virker noe haltende all den tid disse partier med stor iver legger ned små skoler i distriktene som kan være avgjørende for lokalsamfunnene. At målform er viktigere enn opprettholdelse av skolene fremstår som besynderlig. Disse medlemmer deler ikke det syn at skolen og dens brukere ikke har forankring i lokalsamfunnet. De foreldre og barn som bor og ønsker å bli boende i et lokalsamfunn, vil ha sitt samfunns og sine barns beste i tankene også når det gjelder valg av målform. Det å vise til at en må få utenforstående til å fastholde en annen målform enn brukerne ønsker, kan ikke være annet enn mistillit til foreldre og en undervurdering av styrken til ett av våre målformer.

Disse medlemmer vil gå imot endring av § 2-5 siste ledd.

Komiteens medlemmer fra Høyre er forbauset over at flertallet allerede nå - etter ett år - mener å ha grunnlag for å konstatere at avstemningsreglene i opplæringsloven virker negativt og derfor må endres straks. Disse medlemmer er også forbauset over at Arbeiderpartiet - som under behandlingen av opplæringsloven var en av initiativtagerne til vedtaket om å gi foreldrene retten til å velge opplæringspråk - nå støtter et forslag som vil frata foreldrene eneretten til å velge opplæringspråk for sine barn. Disse medlemmer vil minne om at spørsmålet om valg av opplæringspråk ble grundig behandlet av Vogtkomiteen, hvor et flertall gikk inn for å gjøre valg av hovedmål i grunnskolen til en sak for foreldre med barn i den aktuelle skole. Disse medlemmer vil beholde dagens regler, og vil stemme imot flertallets forslag.

Nedleggelse av grendeskoler

Komiteen viser til at Stortinget ved flere anledninger har drøftet problemer knyttet til nedleggelse av grendeskoler.

Komiteen mener det er behov for å få en oversikt over antall skoler som er nedlagt de siste fem årene, og hvilke konsekvenser dette har hatt for blant annet bosetting og kulturliv i grenda som har mistet skolen. Komiteen fremmer derfor følgende forslag:

«Stortinget ber Regjeringen legge fram en sak der en drøfter årsakene til og konsekvensene av skolenedleggelse. I denne saken bør det fremmes tiltak for å støtte opp under grendeskolen i livskraftige lokalmiljø.»

Endringer i privatskoleloven

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet vil til dette kapittel kort bemerke at arbeidet, referert i Menneskerettsloven og vedtak B, ikke synes å være iverksatt på tross av at Stortinget i 1994 enstemmig gikk inn for å endre Grunnlovens § 110c med følgende ordlyd: «Det påligger Statens Myndigheter at respektere og sikre Menneskerettighetene. Nærmere Bestemmelser om Gjennomførelsen av Traktater herom fastsettes ved Lov.»

Disse medlemmer vil vise til at mangfold og rett til å foreta kvalitative valg i forbindelse med opplæring nå er overordnet norsk lov. Det er imidlertid etter disse medlemmers syn fortsatt langt igjen før en generell felles forståelse av lovverket kan danne grunnlag for utvikling av en opplæringslov som vil være inkluderende og samtidig ivareta retten til å velge bort den offentlige statsskolen. Av denne grunn opprettholder disse medlemmer i hovedsak sine merknader i Innst. O. nr. 70 (1997-1998) Opplæringsloven, Innst. S. nr. 246 (1998-1999) Etter- og videreutdanningsreformen, og Innst. S. nr. 214 (1998-1999) Om einskapsskolen, det likeverdige opplæringstilbudet og ein nasjonal strategi for vurdering og kvalitetsutvikling i grunnskolen og den vidaregåande opplæringa, m.fl.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber Regjeringen om snarest å implementere menneskerettighetene i norsk lovgivning om opplæring, for på den måten å ivareta Norges internasjonale forpliktelser og Grunnlovens § 110 c.»

Godkjenning av skoler etter privatskoleloven

Komiteens medlemmer fra Kristelig Folkeparti, Høyre, Senterpartiet og Venstre viser til at Stortinget under behandlingen av Innst. S. nr. 29 (1999-2000) avviste et forslag om at det ikke gis tilskudd til private skoler hvis den lokale offentlige skolen må legges ned eller forringes (Dokument nr. 8:65 (1998-1999)). Disse medlemmer viser i denne forbindelse til Stortingets debatt 18. mai 2000, der statsråd Giske klargjorde at han ville bruke skjønshjemmelen om «ei samla vurdering» i privatskolelovens § 25 nr. 3. Disse medlemmer vil her vise til Innst. O. nr. 53 (1984-1985) der flertallet uttalte:

«Regelen om «ei samla vurdering» opnar for eit visst skjønn, men fleirtalet vil understreka at skular som fyller dei krav lova set, til vanleg skal godkjen-

nast. Dersom ein skule tilfredsstillar krava i lova, kan det ikkje gjerast til eit reint prioriteringsspørsmål korvidt skulen skal godkjennast og få tilskot. Ein rein tilvising til «begrensede ressurser» kan ikkje vera ein tilstrekkeleg grunn til å avslå ein søknad. (...) Fleirtallet meiner at departementet må handsama private skular på ein slik måte at intensjonane i lova kan realisierast.»

Disse medlemmer har merket seg at departementet i forbindelse med klagebehandlingen av godkjenning av Oasen Bibelsenters skole 15. mai 2000 har lagt «avgjørende vekt på at vertskommunen frarår at søknaden imøtekommes». I brevet skriver departementet:

«Etter departementets vurdering kan det ved behandlingen av søknader etter § 3 bokstav a i privatskoleloven være relevant å legge vekt på den offentlige skolens elevtilgang og at tilskuddsordningen blir praktisert slik at vårt enhetlige system av offentlige skoler ikke undergraves. (...) Departementet mener at det foreligger mer enn en generell risiko for en eller flere skolenedleggelse i Songdalen kommune dersom Oasen Barneskole godkjennes i henhold til privatskoleloven.»

Disse medlemmer har merket seg at departementet i sin vurdering anvender en prinsipiell argumentasjon knyttet til den offentlige skolens elevtilgang og risiko for skolenedleggelse. Disse medlemmer vil i denne forbindelse vise til Innst. S. nr. 29 (1999-2000) der flertallet bestående av Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti, Høyre, Senterpartiet og Venstre sa at departementet i sin samlede vurdering blant annet kan legge vekt på hensynet til den lokale offentlige grunnskole. Deretter uttalte det samme flertall:

«Flertallet fremhever foreldreretten som gjeldende prinsipp uavhengig av kommunestørrelsen og ønsker ikke at store deler av landet skal bli avskåret fra statsstøtte etter privatskoleloven. Flertallet ønsker fortsatt en godkjenningsspraksis som ikke forskjellsbehandler by og land. Det må foreligge svært tungtveiende argumenter for å fravike dette overordnede prinsipp.»

Etter disse medlemmers vurdering gir denne flertallsmerknaden en klar avgrensning av skjønnsrommet i loven. Siden det likevel er skapt tvil om dette, finner disse medlemmer det nødvendig å ta inn en presisering i lovteksten. Disse medlemmer mener en samlet vurdering etter § 25 nr. 3 som legger avgjørende vekt på den offentlige skolens elevtilgang innebærer en ensidig vektlegging i vurderingen. Opprettelsen av private skoler vil nødvendigvis få konsekvenser for elevtallet i offentlige skoler. Men private skoler har i prinsippet hele landet som inntaksområde. Nedgang i elevtall i den offentlige skolen i en kommune kan derfor ikke alene være utslagsgivende. Disse medlemmer er klar over at nedgang i elev-

tall i offentlige skoler kan påvirke klassedeling og eventuelt opprettholdelse av skoler. Disse medlemmer viser i denne forbindelse til Innst. S. nr. 29 (1999-2000) der det ovennevnte flertall sa:

«Flertallet har merket seg oppfatningen av at private skoler i seg selv ikke utgjør noen trussel mot den offentlige skolen. Nedleggelse av gradeskoler er en kommunal avgjørelse og har ulike årsaker og vurderinger knyttet til seg. Flertallet viser til statsrådets brev som presiserer at departementet foretar en samlet vurdering før godkjenning. Det er tilstrekkelig hjemmel til å fatte vedtak som på en balansert måte tar hensyn til alle forhold rundt opprettelse av en privat skole.»

Disse medlemmer vil på denne bakgrunn fremme følgende forslag:

«§ 25 nr. 3 nytt andre punktum skal lyde:

For skular som søker godkjenning etter § 3a eller b skal det ikkje leggast einsidig vekt på nedgang i elevtal for kommunen i den samla vurderinga.»

Disse medlemmer viser videre til Innst. S. nr. 29 (1999-2000) der flertallet bestående av Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti, Høyre, Senterpartiet og Venstre sa følgende:

«Flertallet viser til at hjemkommunene til elever i private skoler får et trekk i rammeoverføringene fra staten. Disse midlene blir imidlertid fordelt ut igjen til samtlige kommuner i samsvar med tallet på innbyggere i skolepliktig alder. Ordningen fungerer som en omfordeling fra kommuner som har mange elever i private skoler, til kommuner som har ingen eller få elever i private skoler.

Flertallet ser likevel at ordningen kan oppfattes som problematisk i forhold til forutsigbarhet for kommuneøkonomien. Flertallet er derfor tilfreds med at statsråden vil vurdere korreksjonsordningen med sikte på å skape større forutsigbarhet for kommunene.»

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber Regjeringen legge fram forslag til korreksjonsordning med sikte på å skape større forutsigbarhet for kommunen ved etablering av privatskoler.»

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet viser til Innst. S. nr. 29 (1999-2000) hvor det ble gitt subsidiær støtte til den omtalte flertallsmerknad fordi denne innstillingen viser med stor tydelighet hva som er Fremskrittspartiets primære standpunkt. Det vises igjen til Innst. O. nr. 11 (1999-2000), jf. Dokument nr. 8:67 (1998-1999), hvor dette kommer klart frem. Når det gjelder Stortingets debatt 18. mai 2000, var det for disse medlemmer klart at den politikk som Arbeiderpartiet hadde ført når det gjaldt etablering av private skoler, ville bli videreført.

Av denne grunn fremmet disse medlemmer et forslag til vedtak med følgende ordlyd:

«Stortinget ber Regjeringen opprettholde godkjenningen av Oasen Barneskole i Sogndalen kommune i samsvar med vedtak fattet av statsråd Jon Lilletun, Kirke- utdannings- og forskningsdepartementet den 13. mars 2000.»

Disse medlemmer beklager at det omtalte flertall i Stortinget fra desember 1999 ikke fant å kunne støtte forslaget. Et flertallsvedtak ville medført at flertallets syn ble presisert og de tidligere rutiner for godkjenning av private skoler hadde blitt ytterligere forsterket.

Disse medlemmer vil også vise til Norges internasjonale forpliktelser i forbindelse med ratifiserte konvensjoner om menneskerettigheter. Disse medlemmer vil påpeke at overholdelse av menneskerettighetene ikke kun er nødvendig for underutviklede land. Norge som selvstendig nasjon må også for å oppnå nødvendig legitimitet og troverdighet forholde seg til og gjennomføre menneskerettighetene innenfor nasjonens grenser i forholdet til landets borgere. Det er da åpenbart ikke godt nok å kun vedta en overordnet lov som ikke følges opp i praksis. Ratifiserte konvensjoner er ikke bindende i forholdet mellom staten og den enkelte borger. Det er kun i lovs form menneskerettighetene kan gjøres gjeldende av den enkelte borger. Den vedtatte lov om menneskerettigheter vil ikke nødvendigvis slå igjennom overfor særloven om skoler og opplæring. For å sikre menneskerettighetenes stilling også innenfor skole og opplæring fremmer disse medlemmer følgende forslag:

«Stortinget ber Regjeringen legge frem forslag om en samlet opplæringslov som hjemler frihet og likestilling ved å kunne etablere og benytte alternative kvalitative opplæringstilbud uavhengig av livssyn og alternativ pedagogikk. Det bærende element må være Norges ønske om å etterleve og implementere menneskerettighetene i all norsk lovgivning.»

Disse medlemmer vil vise til den pågående debatt om kvaliteten i den norske statsskolen. Det må være slik at opplæringsens innhold og kvalitet er viktigere enn organisatoriske rammetiltak, som klassedelingstall, delingstimer og lignende. Disse medlemmer ser det derfor som avgjørende at den enkelte elev og elevens utbytte av opplæringen settes i sentrum. Følgelig må det gis stor frihet i forhold til organisering av opplæringen så lenge kvaliteten opprettholdes på et høyt internasjonalt nivå. Det er derfor viktig at det offentlige ved staten likebehandler alle opplæringstilbud, uavhengig av organisering og eierforhold.

Disse medlemmer ser det som avgjørende for at den enkelte kan få et tilpasset tilbud dersom det

er et reelt mangfold og muligheter til å foreta kvalitative valg mellom alternative opplæringstilbud.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag til revidering av privatskoleloven:

«§ 3 skal lyde:

For å bli godkjend med rett til tilskott etter denne lova må skulen gi ei undervisning som oppfyller plikta til grunnskuleopplæring og vidaregåande opplæring i opplæringslova på ein måte som er likeverdig med opplæringa gitt i offentlege skular.»

«§ 25 skal lyde:

Vedkommande departement skal gi godkjenning i dei tilfelle skulen tilfredsstiller krava etter denne lova.

Departementet kan dra godkjenninga attende dersom vilkåra i denne lova ikkje vert fylte innan ei frist som departementet set.

Departementet gir kvart år melding til Stortinget om godkjenning av skular.»

FORSLAG FRA MINDRETALL

Forslag fra Kristelig Folkeparti, Høyre, Senterpartiet og Venstre:

Forslag 1

I privatskulelova skal § 25 nr. 3 nytt andre punktum lyde:

For skular som søker godkjenning etter § 3a eller b skal det ikkje leggjast einseitig vekt på nedgang i elevtal for kommunen i den samla vurderinga.

Forslag 2

Stortinget ber Regjeringen legge fram forslag til korreksjonsordning med sikte på å skape større forutsigbarhet for kommunen ved etablering av privatskoler.

Forslag fra Fremskrittspartiet:

Forslag 3

I opplæringslova skal § 3-1 sjette ledd andre punktum lyde:

Fylkeskommunen kan krevje sakkunnig vurdering dersom slik vurdering ikkje er gjord tidlegare og særlege forhold tilseier det.

Forslag 4

I privatskulelova skal § 3 lyde:

For å bli godkjend med rett til tilskott etter denne lova må skulen gi ei undervisning som oppfyller plikta til grunnskuleopplæring og vidaregåande opplæring i opplæringslova på ein måte som er likeverdig med opplæringa gitt i offentlege skular.

Forslag 5

I privatskulelova skal § 25 lyde:

Vedkommande departement skal gi godkjenning i dei tilfelle skulen tilfredsstillar krava etter denne lova.

Departementet kan dra godkjenninga attende dersom vilkåra i denne lova ikkje vert fylte innan ei frist som departementet set.

Departementet gir kvart år melding til Stortinget om godkjenning av skular.

Forslag 6

Stortinget ber Regjeringen legge frem en melding om endringer i lærerutdanningen. Endringene skal omhandle kunnskap om å forebygge uro ved bruk av forskjellige metoder ut fra det enkelte barns egenart. Det skal også utarbeides metodekunnskap om å lese uenigheter som fører til bruk av voldelige metoder i skolen.

Det forutsettes at de nye fagdimensjoner er av en slik beskaffenhet at de ved enkle midler kan evalueres og endres dersom evalueringen åpenbarer svakheter i forhold til legitimitet basert på etikk og troverdighet.

Forslag 7

Stortinget ber Regjeringen om snarest å implementere menneskerettighetene i norsk lovgivning om opplæring, for på den måten å ivareta Norges internasjonale forpliktelser og Grunnlovens § 110 c.

Forslag 8

Stortinget ber Regjeringen legge frem forslag om en samlet opplæringslov som hjemler frihet og likestilling ved å kunne etablere og benytte alternative kvalitative opplæringstilbud uavhengig av livssyn og alternativ pedagogikk. Det bærende element må være Norges ønske om å etterleve og implementere menneskerettighetene i all norsk lovgivning.

KOMITEENS TILRÅDING

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til proposisjonen og rår Odelstinget til å gjøre følgende

vedtak:

A

vedtak til lov

om endringer i lov 17. juli 1998 nr. 61 om grunnskolen og den vidaregåande opplæringa (opplæringslova) m.m.

I

I lov 17. juli 1998 nr. 61 om grunnskolen og den vidaregåande opplæringa (opplæringslova) blir det gjort følgjande endringar:

§ 1-1 tredje leddet skal lyde:

For opplæring som er spesielt organisert for voksne, og som kommunen eller fylkeskommunen har ansvaret for, gjeld kapittel 4A.

§ 1-2 andre leddet første punktum skal lyde:

Den vidaregåande opplæringa skal ta sikte på å utvikle dugleik, forståing og ansvar i forhold til fag, yrke og samfunn, og hjelpe elevane, *lærlingane og lærekandidatane* i deira personlege utvikling.

§ 1-2 femte og sjette leddet skal lyde:

Opplæringa skal tilpassast evnene og føresetnadene hjå den enkelte eleven, *lærlingen og lærekandidaten*.

Det skal leggjast vekt på å skape gode samarbeidsformer mellom lærarar og elevar, mellom *lærlingar, lærekandidatar* og bedrifter, mellom skole og heim, og mellom skole og arbeidsliv. Alle som er knytte til skolen eller til lærebedriftene, skal arbeide for å hindre at elevar, *lærlingar og lærekandidatar* kjem til skade eller blir utsette for krenkjande ord eller handlingar.

§ 2-5 sjuande leddet skal lyde:

I samband med skifte av hovudmål eller når eit fleirtal i kommunestyret eller minst ¼ av dei røysteføre krev det, skal det haldast rådgjevande røysting. *Røysterett har alle som bur i det området i kommunen som soknar til skolen, jf. § 8-1, og som har røysterett etter vallova av 1. mars 1985 nr. 3 § 11. Røysterett i høve til skriftleg opplæring har dessutan foreldre/forsytar til barn på barnesteget ved skolen, utan omsyn til bustad eller statsborgarskap.* Departementet kan gi nærmare forskrifter.

Ny § 2-14 skal lyde:

§ 2-14 *Punktskriftopplæring m.m.*

Sterkt svaksynte og blinde elevar har rett til nødvendig opplæring i punktskrift og opplæring i bruk av nødvendige tekniske hjelpemiddel. Elevane har også rett til nødvendig opplæring i å ta seg fram på skolen, til og frå skolen og i heimemiljøet. Omfanget av opplæringa i tid og innhaldet i opplæringa blir fastsett i forskrift etter § 2-2 og § 2-3 i denne lova. Før det blir gjort vedtak om slik opplæring, skal det ligge føre sakkunnig vurdering.

§ 3-1 Rett til vidaregåande opplæring skal lyde:

Ungdom som har fullført grunnskolen eller tilsvarende opplæring, har etter søknad rett til tre års heiltids vidaregåande opplæring. *I fag der læreplanen foreset lengre opplæringstid enn tre år, har ungdommen rett til opplæring i samsvar med den opplæringstida som er fastsett i læreplanen.* Ungdom som har fylt 15

år, søker sjølv om inntak til den vidaregåande opplæringa.

Elevar, lærlingar og lærekandidatar har rett til opplæring i samsvar med denne lova og tilhøyrande forskrifter.

Heile retten må normalt takast ut innan *fem* år etter at grunnskolen er fullført, og innan *seks* år når opplæringa heilt eller delvis blir gitt i lærebedrift. Fylkeskommunen kan etter søknad gi eleven, lærlingen eller lærekandidaten løyve til utsetjing eller avbrot i opplæringa utan at retten tek slutt. Departementet gir forskrifter om kva forhold som skal gi rett til utsetjing eller avbrot.

Retten til vidaregåande opplæring blir etter søknad om omval utvida med inntil eitt opplæringsår.

Elev som etter reglane i kapittel 5 har rett til spesialundervisning, har rett til vidaregåande opplæring i inntil to år ekstra når eleven treng det i forhold til opplæringsmåla for den enkelte. Før fylkeskommunen gjer vedtak, skal det liggje føre sakkunnig vurdering av dei særlege behova eleven har. Retten gjeld også for elevar som har rett til opplæring i og på teiknspråk etter § 3-9 eller rett til opplæring i punktskrift etter § 3-10.

Søkjarar har rett til inntak på eitt av tre alternative eittårige grunnkurs som dei har søkt på, og til to års vidaregåande opplæring som byggjer på grunnkurset. Søkjarar som etter kapittel 5 i lova har rett til spesialundervisning, og som på grunnlag av sakkunnig vurdering har særlege behov for eit særskilt grunnkurs, har rett til inntak på dette kurset innanfor ein kvote fastsett av departementet ved forskrift.

Fylkeskommunen skal tilby anna opplæring dersom ein elev, ein lærling eller ein lærekandidat har særlege vanskar med å følgje den opplæringa som er vald.

Departementet gir forskrift om inntak.

Opplæringa i offentleg vidaregåande skole eller i lærebedrift er gratis. Fylkeskommunen kan påleggje elevane, lærlingane og lærekandidatane å halde seg med undervisningsmateriell og utstyr til eige bruk som opplæringa til vanleg gjer det nødvendig å ha. Fylkeskommunen kan krevje betaling av elevane for utgifter til å kopiere slikt materiell. Departementet gir nærmare forskrifter.

§ 3-2 første leddet skal lyde:

Departementet gir forskrifter om samla tid til opplæring i den vidaregåande opplæringa, også om samla læretid for lærlingar og lærekandidatar.

§ 3-3 første leddet skal lyde:

Den vidaregåande opplæringa skal føre fram til studiekompetanse, yrkeskompetanse eller kompetanse på lågare nivå.

§ 3-3 femte og sjette leddet skal lyde:

Vidaregåande skolar skal gi tilbod om teoriopplæring for lærlingar og lærekandidatar, og om kortare kurs.

Departementet kan gi forskrifter om avvik frå denne opplæringsordninga for særskilde, små fag, for fag med særskilt store krav til teori, for fag med særskilde sertifiseringskrav, for lærlingar og lærekandidatar som ikkje fell inn under § 3-1 og for lærlingar og lærekandidatar med særskilde behov. Departementet gir forskrifter om kva fag som skal ha læretid i bedrift.

§ 3-4 første leddet andre punktum skal lyde:

Departementet gir forskrifter om vurdering av elevar, lærlingar, lærekandidatar, privatistar og praksiskandidatar, om klage på vurdering, om eksamen, om fag- og sveineprøve og om dokumentasjon.

§ 3-4 andre leddet skal lyde:

Elevane, lærlingane og lærekandidatane skal vere aktivt med i opplæringa. Undervisningspersonalet skal tilretteleggje og gjennomføre opplæringa i samsvar med læreplanar gitt etter lova her.

Rektor skal organisere skolen i samsvar med forskrifter etter første leddet og i samsvar med §§ 1-2 og 3-3 og forskrifter etter § 1-3.

Ny § 3-10 skal lyde:

§ 3-10 Punktskriftopplæring m.m.

Sterkt svaksynte og blinde elevar har rett til nødvendig opplæring i punktskrift og opplæring i bruk av nødvendige tekniske hjelpemiddel. Elevane har også rett til nødvendig opplæring i å ta seg fram på skolen, til og frå skolen og i heimemiljøet. Omfanget av opplæringa i tid og innhaldet i opplæringa blir fastsett i forskrift etter § 3-2 og § 3-4 i denne lova. Før det blir gjort vedtak om slik opplæring, skal det liggje føre sakkunnig vurdering.

§ 4-1 skal lyde:

Lærling er etter denne lova den som har skrive ein lærekontrakt med sikte på fagprøve eller sveineprøve i fag som har læretid etter forskrifter gitt med heimel i § 3-4. Lærekandidat er etter denne lova den som har skrive ein opplæringskontrakt med sikte på ei mindre omfattande prøve enn fag- eller sveineprøve.

§ 4-2 første leddet skal lyde:

Lærlingen og lærekandidaten er arbeidstakarar i lærebedrifta, med dei rettane og pliktene som følgjer av lover og tariffavtaler, jf. likevel § 4-6 siste leddet.

§ 4-2 andre leddet skal lyde:

Når læretida etter kontrakten er over, fell også arbeidsavtalen bort. Dersom lærlingen eller lærekandidaten skal halde fram i bedrifta, må ein ny arbeidsavtale inngåast.

§ 4-2 tredje leddet skal lyde:

Lærlingar og lærekandidatar skal ha same tilgang på pedagogisk-psykologisk teneste som elevar i vidaregåande skole.

§ 4-2 nytt fjerde ledd skal lyde:

Lærekandidatar som ikkje har eller ikkje kan få tilfredsstillande utbytte av det ordinære opplærings-tilbodet, har rett til spesialundervisning etter kapittel 5. For slik opplæring gjeld § 5-1, bortsett frå andre leddet siste setning, §§ 5-3, 5-4, 5-5 og 5-6 tilsvarende.

§ 4-3 første leddet første punktum skal lyde:

Bedrifter som tek på seg opplæring av ein eller fleire lærlingar eller lærekandidatar, må vere godkjende av yrkesopplæringsnemnda, jf. § 12-3.

§ 4-4 første til fjerde leddet skal lyde:

Opplæringa av lærlingen og lærekandidaten skal skje i samsvar med den fastsette læreplanen. Dersom lærekandidaten har krav på spesialundervisning etter kapittel 5, skal det utarbeidast individuell opplæringsplan, jf. § 5-5 første leddet. Lærlingen og lærekandidaten skal få fri til å gjennomføre teoriopplæringa utanfor lærebedrifta. For fag med teorikrav ut over grunnkurs og vidaregåande kurs I må lærebedrifta dekkje kostnadene for tilleggsopplæringa.

Lærebedrifta skal leggje vekt på å skape eit godt arbeids- og læremiljø. Arbeids- og skoletida til lærlingen og lærekandidaten skal til saman ikkje vere lengre enn den arbeidstida som gjeld for andre arbeidstakarar i faget.

Lærebedrifta melder lærlingen til den fagprøva eller sveineprøva som blir halden nærmast den tida da læretida er ute. Lærekandidaten skal ved slutten av kontrakttida få høve til å gå opp til ei kompetanseprøve som viser det nivå opplæringa har ført fram til. Lærebedrifta stiller nødvendig arbeidsplass, materiale, reiskapar og assistenthjelp til rådvelde under prøva. Lærebedrifta får eigedomsretten til produktet. Dersom fagprøva, sveineprøva eller kompetanseprøva blir teken på ein skole og skolen dekkjer materialutgiftene, får skolen eigedomsretten til produktet av prøva.

Dersom lærebedrifta stansar eller utviklar seg på ein slik måte at ho ikkje lenger finn det mogleg å gi lærlingen eller lærekandidaten tilfredsstillande opplæring, skal ho melde frå til yrkesopplæringsnemnda.

§ 4-5 første leddet skal lyde:

Det skal opprettast skriftleg lærekontrakt mellom lærebedrifta og lærlingen når læreforholdet tek til. *Det skal opprettast skriftleg opplæringskontrakt mellom lærebedrifta og lærekandidaten når læreforholdet tek til.*

§ 4-6 Endring og heving av lærekontrakt skal lyde:

Etter samtykke frå yrkesopplæringsnemnda kan opplæringskontrakten mellom lærekandidaten og lærebedrifta endrast i løpet av kontrakttida til ordinær lærekontrakt med fagbrev eller sveinebrev som mål.

Lærekontrakten eller opplæringskontrakten kan hevast av partane dersom dei er samde om det og etter at lærebedrifta har orientert yrkesopplæringsnemnda skriftleg om det, jf. § 12-3.

Etter samtykke frå yrkesopplæringsnemnda kan kontrakten hevast av både lærebedrifta og av lærlingen eller lærekandidaten dersom

- a) den andre parten gjer seg skyldig i vesentlege brot på pliktene sine i arbeidsforholdet,
- b) lærlingen, lærekandidaten eller lærebedrifta viser seg ute av stand til å halde fram i læreforholdet, eller
- c) lærlingen eller lærekandidaten skriftleg seier frå at det er ei urimeleg ulempe for han eller ho å halde fram ut kontrakttida.

Yrkesopplæringsnemnda avgjer i tilfelle når læreforholdet skal ta slutt. Lærebedrifta skal skrive ut ein attest for den delen av kontrakttida som er gjennomført med ei fråsegn om denne delen av opplæringa.

Når lærlingen eller lærekandidaten frivillig hevar kontrakten, fell retten til vidaregåande opplæring etter § 3-1 bort dersom yrkesopplæringsnemnda ikkje vedtek noko anna. Når det blir gjort vedtak om å heve ein kontrakt etter krav frå lærebedrifta, beheld lærlingen eller lærekandidaten retten til vidaregåande opplæring med mindre vedtaket fastset at retten fell bort.

Før det blir gjort vedtak om heving etter krav frå lærebedrifta eller før det blir gjort vedtak om tap av rettar, skal lærlingen eller lærekandidaten kunne forklare seg munnleg for den som skal gjere vedtaket.

Etter samtykkje frå yrkesopplæringsnemnda kan læretida avbrytast i samband med permisjon.

Dersom lærebedrifta stansar eller ikkje lenger fyl-ler vilkåra for godkjenning etter § 4-3, eller dersom yrkesopplæringsnemnda finn at opplæringa ikkje er tilfredsstillande, skal nemnda medverke til å skaffe lærlingane eller lærekandidatane ny læreplass for resten av kontrakttida. Den nye lærebedrifta går inn i kontrakten i staden for den tidlegare lærebedrifta. Etter samtykkje frå fylkeskommunen kan kontrakttida i den nye lærebedrifta gjerest inntil eitt år lengre dersom opplæringa har vært mangelfull.

Lærekontrakten eller opplæringskontrakten kan ikkje endrast eller hevast på annan måte enn etter den-

ne paragrafen. Unntak gjeld for lærlingar som har prøvetid etter § 4-5 tredje leddet.

§ 4-7 skal lyde:

Ein eller fleire representantar for arbeidstakarane skal saman med den faglege leiaren føre tilsyn i lærebedrifta med at

- opplæringsforholda i lærebedrifta er tilfredsstillande
- det blir skrivne lærekontraktar og opplæringskontraktar
- læreplanane for faga for lærlingane og dei individuelle opplæringsplanane for lære kandidatane blir følgde
- lærlingane og lære kandidatane får den teoriopplæringa dei har krav på.

Nytt kapittel 4A skal lyde:

Kapittel 4A Opplæring spesielt organisert for vaksne

§ 4A-1. Rett til grunnskoleopplæring for vaksne

Dei som er over opplæringspliktig alder, og som treng grunnskoleopplæring, har rett til slik opplæring, så langt dei ikkje har rett til vidaregåande opplæring etter § 3-1. Retten til opplæring omfattar til vanleg dei faga ein treng for å få vitnemål for fullført grunnskoleopplæring for vaksne. Opplæringa skal tilpassast behovet til den enkelte.

Opplæringa og undervisningsmateriellet er gratis.

§ 4A-2. Rett til spesialundervisning på grunnskolen område

Vaksne som ikkje har eller som ikkje kan få tilfredsstillande utbytte av det ordinære opplæringstilbodet for vaksne, har rett til spesialundervisning.

Vaksne som har særlege behov for opplæring for å kunne utvikle eller halde ved like grunnleggjande dugleik, har rett til slik opplæring.

For opplæring etter denne paragraf gjeld §§ 5-1 tredje leddet bortsett frå siste punktum, og 5-3, 5-4, 5-5 og 5-6 tilsvarende.

§ 4A-3. Rett til vidaregåande opplæring for vaksne

Vaksne som har fullført grunnskolen eller tilsvarende, men som ikkje har fullført vidaregåande opplæring, har etter søknad rett til vidaregåande opplæring. Første punktum gjeld vaksne som er fødte før 1. januar 1978. Opplæringa for vaksne skal tilpassast behovet til den enkelte. Retten kan oppfyllest mellom anna ved fjernundervisningstilbod. Departementet gir nærmare forskrifter, mellom anna om kven retten omfattar, om inntak, rangering og førerett.

Vaksne som er tekne inn til vidaregåande opplæring, har rett til å fullføre opplæringsløpet. Dette

gjeld sjølv om dei ikkje har rett til vidaregåande opplæring etter første leddet.

I fag der læreplanen føreset lengre opplæringstid enn tre år, har dei vaksne rett til opplæring i samsvar med den opplæringstida som er fastsett i læreplanen.

Opplæringa er gratis. Fylkeskommunen kan påleggje vaksne som får vidaregåande opplæring, å halde seg med undervisningsmateriell og utstyr som opplæringa til vanleg gjer det nødvendig å ha, til eige bruk. Fylkeskommunen kan krevje betaling for utgifter til å kopiere slikt materiell. Departementet gir nærmare forskrifter.

§ 4A-4. Kommunen og fylkeskommunen si plikt til å sørgje for grunnskoleopplæring og vidaregåande opplæring for vaksne

For opplæringa etter dette kapitlet gjeld §§ 13-1 til 13-3.

Kommunen og fylkeskommunen kan nytte studieforbund, fjernundervisningsinstitusjonar og andre som gir tilbod om grunnskoleopplæring og vidaregåande opplæring for å oppfylle plikta til å gi opplæring til vaksne.

Kommunen og fylkeskommunen har ansvaret for at vaksne får dokumentert opplæringa som dei har gjennomført.

Kommunen og fylkeskommunen skal leggje til rette for at vaksne som får opplæring etter dette kapitlet, får høve til å ta aktivt del i arbeidet med å fremje eit godt læringsmiljø og utdanningstilbod.

Departementet gir nærmare forskrifter om vurdering, om klage på vurdering, om eksamen og om dokumentasjon.

§ 4A-5 Kompetansekrav for undervisningspersonell

§ 10-1 med tilhøyrande forskrift gjeld tilsvarende for opplæring etter dette kapitlet. Departementet kan gi forskrifter om at ein likevel kan tilsetje personell utan formell pedagogisk kompetanse.

For opplæring etter § 4A-2 andre leddet gjeld ikkje § 10-1 med tilhøyrande forskrift. Opplæringa skal likevel skje under fagleg og pedagogisk rettleiing og ansvar.

§ 4A-6. Innhaldet i opplæringa

Læreplanar etter § 1-3, § 2-3, § 3-4 og § 6-4 gjeld med dei tilpassingar som følgjer av dette kapitlet.

§ 4A-7. Skyss m.m.

Vaksne som ikkje har fullført grunnskolen, og som bur meir enn fire kilometer frå skolen, har rett til gratis skyss når dei får grunnskoleopplæring etter dette kapitlet.

Vaksne som på grunn av funksjonshemming, sjukdom eller skade har behov for det, har rett til gratis skyss utan omsyn til veglengda når dei får grunnsko-

leopplæring etter dette kapitlet. § 7-4 gjeld tilsvarande.

Kommunen skal innlosjere dei vaksne når dagleg skyss etter første og andre leddet ikkje er forsvarleg. Når det er nødvendig, gjeld tilsyn etter § 7-1 fjerde leddet tilsvarande.

Elles gjeld § 13-4 tilsvarande for dei pliktene som følger av denne paragrafen.

§ 4A-8. Rådgiving

Vaksne med rett til opplæring etter §§ 4A-1 og 4A-2 har rett til rådgiving for å kartleggje kva tilbod den vaksne har behov for.

§ 4A-9. Bortvising

Når ein elev eller deltakar vedvarande har vist ei framferd som i alvorleg grad går ut over orden og arbeidsro på skolen, eller når ein elev eller deltakar alvorleg forsømmer pliktene sine, kan kommunen/fylkeskommunen vise eleven/deltakaren bort frå resten av det kurset eleven/deltakaren er teken inn på. I samband med eit vedtak om bortvising for resten av kurset kan fylkeskommunen også vedta at eleven/deltakaren skal misse retten til vidaregåande opplæring etter § 4A-3.

Kommunen/fylkeskommunen kan ikkje overlate til eit organ på skolen å gjere vedtak etter denne paragrafen om bortvising eller tap av retten til opplæring.

Før det blir gjort vedtak om bortvising eller tap av rettar, skal ein vurdere om det er mogleg å bruke andre hjelpe- eller refsingstiltak.

§ 4A-10. Tilsyn, kontroll og klage

§ 14-1, § 15-1 første leddet og § 15-2 gjeld også for opplæring etter dette kapitlet.

§ 4A-11. Forsøk

§ 1-4 gjeld tilsvarande for opplæring etter dette kapitlet.

§ 5-2 blir oppheva.

§ 7-5 blir oppheva.

§ 8-1 nytt tredje ledd skal lyde:

Når omsynet til dei andre elevane tilseier det, kan ein elev i særlege tilfelle flyttast til ein annan skole enn den skolen eleven har rett til å gå på etter første leddet. Før det blir gjort vedtak om å flytte ein elev, skal ein ha prøvd andre tiltak. Når det er nødvendig, kan eleven flyttast til ein skole utanfor kommunen, men ikkje slik at eleven må flytte ut av heimen eller at skoleskyssen blir uforsvarleg lang.

§ 9-4 første leddet blir oppheva. Andre leddet blir nytt første ledd. Fjerde leddet blir nytt tredje ledd.

§ 9-4 nytt andre ledd skal lyde:

Norske lærebøker som blir brukte i skolen, skal vere i samsvar med læreboknormalen slik denne er fastsett i forskrifter med heimel i lov 11. april 1980 nr. 5 om målbruk i offentleg teneste. Med lærebøker er her meint alle trykte læremiddel som dekkjer vesentlege delar av måla og hovudmomenta for eit fag etter læreplanen for vedkommande klassetrinn eller kurs, og som elevane regelmessig skal bruke.

§ 9-4 nytt fjerde ledd skal lyde:

Ordlister til skolebruk skal godkjennast av Norsk språkråd.

§ 9-4 tredje leddet blir nytt femte ledd og skal lyde:

Departementet gir nærmare forskrifter om kva læremiddel som er omfatta av kravet i første leddet.

§ 12-1 andre leddet andre strekpunkt skal lyde:

– forskrifter om fagprøve, sveineprøve og kompetanseprøve på lågare nivå for lærekandidatar.

§ 12-2 fjerde leddet tredje strekpunkt skal lyde:

– vedtek forskrift om korleis teorikrava i eit fag skal dekkjast når forskriftene om innhaldet i opplæringa ikkje krev at lærlingen eller lærekandidaten har gjennomgått grunnkurs og vidaregåande kurs før opplæringa i bedrift.

§ 12-3 andre leddet tredje punktum skal lyde:

Dessutan skal det nemnast opp ein lærling- eller lærekandidatrepresentant.

§ 12-4 fjerde leddet skal lyde:

Yrkesopplæringsnemnda skriv ut fagbrev, sveinebrev og dokumentasjon for kompetanse for lærekandidatar på grunnlag av greidd prøve.

§ 13-3 andre leddet skal lyde:

Fylkeskommunen skal gi tilbod til søkjarar utan rett etter § 3-1 eller § 4A-3.

§ 13-5 blir oppheva.

§ 15-2 andre leddet skal lyde:

Departementet er klageinstans for enkeltvedtak om inntak og spesialundervisning i den vidaregåande opplæringa, enkeltvedtak om tap av retten til vidaregåande opplæring etter § 3-8 og § 4-6 og for enkeltvedtak om opplæring i inntil to år ekstra etter § 3-1 femte leddet.

II

I lov 14. juni 1985 nr. 73 om tilskot til private grunnskular og private skular som gjev vidaregåande opplæring (privatskulelova) blir det gjort følgjande endringar:

Ny § 9 fjerde leddet skal lyde:

Departementet er klageinstans ved klage over kommunale og fylkeskommunale enkeltvedtak om spesialundervisning. Reglane i kapittel 5 i opplæringslova gjeld tilsvarende.

Ny § 10 fjerde leddet skal lyde:

Departementet er klageinstans ved klage over kommunale og fylkeskommunale enkeltvedtak om skuleskys i grunnskulen.

Ny § 15 tredje leddet skal lyde:

Opplæringslova § 10-9 gjeld tilsvarende for grunnskular godkjende etter lova her.

§ 26 tilskotsregel nr. 1 bokstav b skal lyde:

b) *Skulane kan etter søknad få statstilskot til investeringsutgifter.*

§ 26 tilskotsregel nr. 4, innleiinga, skal lyde:

Vidaregåande skular som kan godkjennast etter § 3 bokstav a, b og d i lova her:

§ 26 tilskotsregel nr. 11 blir oppheva.

III.

Denne lova trer i kraft frå den tid Kongen fastset. Dei enkelte reglane i lova kan setjast i verk frå ulik tid.

B

Stortinget ber Regjeringen legge til grunn at staten skal fullfinansiere merkostnadene for fylkeskommunene knyttet til voksnes rett til vidaregåande opplæring.

C

Stortinget ber Regjeringen legge fram en sak der en drøfter årsakene til og konsekvensene av skolenedleggelse. I denne saken bør det fremmes tiltak for å støtte opp under grendeskolen i livskraftige lokalmiljø.

Oslo, i kirke-, utdannings- og forskningskomiteen, den 7. juni 2000

Ranveig Frøiland
leder

Arne Lyngstad
ordfører

Rune E. Kristiansen
sekretær